

До Научното жури
по процедура за защита на
дисертационен труд

СТАНОВИЩЕ
по дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен

ДОКТОР
Докторска програма
„Статистика и демография“

Автор: Спас Ангелов Ташев

Докторант
Институт за изследване на населението и човека
Департамент „Демография“

Тема на дисертационния труд:
*„ИМИГРАЦИОННА ПОЛИТИКА И ДЕМОГРАФСКИ ПЕРСПЕКТИВИ НА
БЪЛГАРИЯ“*

Научен ръководител: проф. дин Пенка Найденова

Изготвил становище: проф. д-р Веселин Христов Цанков – БСУ, гр. Бургас

София
2014

СТАНОВИЩЕ от проф. д-р Веселин Христов Цанков
– професор в Юридическия факултет на БСУ, гр. Бургас

по дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**“,
докторска програма „статистика и демография“

1. Със заповед на Директора на Института за изследване на населението и човека съм определен за член на научното жури - процедура за защита на дисертационен труд на тема „ИМИГРАЦИОННА ПОЛИКА И ДЕМОГРАФСКИ ПЕРСПЕКТИВИ НА БЪЛГАРИЯ“ за придобиване на образователната и научна степен **доктор, докторска програма „Статистика и демография“**.

Автор на дисертационния труд е Спас Ангелов Ташев, докторант към Департамент „Демография“ на Института за изследване на населението и човека, с научен ръководител проф. дин Пенка Найденова.

Представеният от докторанта Спас Ангелов Ташев комплект материали на хартиен носител е в съответствие със ЗРАС и ПП на ЗРАС. Докторантът е приложил и списък на свои статии в научни списания, научни сборници и доклади от научни конференции.

Като изследовател Спас Ангелов Ташев, полага усилия върху усвояването на знания, като отдава внимание на динамиката на политиките и реалните процеси, както и на новите методи на изследователска работа.

2. Тематиката за имиграцията и за нейните демографски перспективи е от актуалните през последните десетилетия. Изследването на развитието на имиграционните политики и практики и връзката им с демографските перспективи има научно-приложно значение с цел постигане на рационални решения при разрешаване на демографската криза и разработването нови политики и подходи, на проекти за изменения в законодателството в тази деликатна сфера.

3. Докторантът показва добро познаване на теоретичните виждания и концепции на имиграционните процеси и на проблемите в тази област. Подхожда към разработването им, като влага много енергия и усилия.

4. Приложени са няколко метода на изследване – съпоставителен метод, аналитичен метод, формално-логическия метод. Особено внимание и отделено на правото на Европейския съюз, на Съвета на Европа по изследваната материя. Докторантът съчетава тези методи и постига много добро ниво на дисертационния труд.

5. Съдържание на труда и постижения на автора:

Дисертацията представлява изследване на специфичен проблем – Имиграционната политика и демографските перспективи на Република България. Изложението е организирано в относително добра структура. Изследвани са политики, практики в една чувствителна област, до която достъпът е труден, а в отделни аспекти - почти липсва. Изясняване на понятията, основните категории, теоретичните виждания и концепции за имиграционните процеси в систематичен аспект, не като абстрактен теоретичен модел, а като сложна система от органи, взаимоотношения и взаимозависимости, постепенно формираща се в хода на политическия процес (с акцент политиките и механизмите на ЕС), в конституционните рамки на осъществяване на публичната власт.

Целта на дисертацията е да се анализира процесът на имиграцията в Република България след 1990 г. и на базата на прогнозите за населението до 2060 г. да се оцени нейната демографска ефективност с оглед въвеждането на адекватна политика и управление на имиграционния процес.

Основните задачи са:

- Систематизиране на основните съвременни миграционни теории и прилаганите научни подходи при изучаване на международните миграционни движения и техните закономерности;
- Проучване на европейския опит в наблюденията, контрола, изучаването, планирането и управлението на имиграционните процеси;
- Анализирание типологията на основните миграционни вектори, влияещи върху скоростта и характера на процеса на имиграция в България.
- Установяване динамиката на основните демографски характеристики и особености;
- На базата на съществуващите варианти на официалната прогноза за населението на България до 2060 г. и направените имиграционни проекции да се изчисли и прецени хипотетичният обем и ефективност на заместващата миграция.

Основна теза в дисертационния труд: „Естественят прираст на населението на България ще продължи да бъде отрицателен вследствие на дългосрочните ниски равнища на раждаемост и трайната тенденция на застаряване на населението и сравнително високата смъртност. Демографските характеристики на населението допълнително се влошават от високите равнища на емиграция“.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В Увода е обоснована актуалността и значимостта на проблема.

В Глава първа е направен анализ на съвременните миграционни теории. Констатирано е, че повечето от тях се опират на трудовата миграция. Възприетият в дисертацията модел за проследяване на имиграционния процес през всички негови фази позволява възможно най-пълно изучаване на международните миграции. Особено внимание е отделено на методологичните принципи на прогнозирането.

Глава втора включва изследвания на съвременните заселвания, имиграционните политики и програми в ЕС и България. Вниманието е съсредоточено върху определянето на нов глобален подход за имиграционните политики. От прегледа на българските заселнически програми се установява, че акцентът в тях е поставен върху завръщащата се миграция и установяването в страната на лица от български произход.

В Глава трета са изследвани и анализирани основните демографски характеристики на имигрантите в България. Идентифицирането на имигрантите по техните демографски показатели и категории позволява интегрираният подход за контрол и управление на имиграцията да бъде съобразен с установяването на ефектите ѝ върху възрастовата структура на населението и потенциала на работната сила.

В заключението се подчертава, че на базата на резултатите от различните изследвания в дисертацията, застаряването на българското население остава трайна тенденция независимо от мащабите на имиграционния поток. Липсата на добре разработена и действаща стратегия за интегрирано управление на имиграцията ограничава възможността именно имигрантите да бъдат факторът, който в най-голяма степен да въздейства за ограничаване мащабите на това застаряване. Направени са изводи и препоръки за бъдещата имиграционна политика в контекста на демографските перспективи.

ОСНОВНИТЕ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД:

- Представяне на понятиен апарат, теории, политики, законодателство и практики ЕС и Република България (стр. 25, 99-100, 155).
- Измерване и проекции на демографската ефективност от имиграцията в перспективата на развитие на населението според официалните средносрочни прогнози.
- Разработване на системи за подбор на потенциални имигранти, прием, настаняване и отговорност при дългосрочно наблюдение на категориите имигранти.

6. Бележки в насока подобряване на работата:

6.1. Обща бележка

- бележки под линия;
- цитиране на източниците според възприетите правила;
- актуалност на данните.

6.2. Конкретни бележки:

- не става ясен броя на гражданите на трети държави, както и спецификата в правния им статус.
- на стр. 42 политиките на ЕС са относително добре очертани до 2002 г. и се преминава към СЕ.
- не са посочени някои нови дебати в европейски аспект през последните години, особено отнасящи се до „солидарност“, „споделената отговорност“, „съпричастност“, съществената роля на „справедливото разпределение на финансовите средства и инструменти, според реалната тежест, която понасят държавите“; „разпределение на тежестта според брутния вътрешен продукт“ и т.н.

Въпроси:

- Защитен ли е българският национален интерес при настоящите имиграционна политика, законодателство и практика?
- Вашето виждане за интегрирана система за управление на миграционните процеси?

Тези бележки не омаловажават стойността на труда и цялостното ми убеждение е, че са положени сериозни усилия и че работата е на много добро ниво. Безспорни са цялостните натрупвания и достижения на автора.

Публикациите са по проблеми на дисертационния труд. Приложното им значение е на много добро ниво.

Авторефератът е направен според изискванията на действащите нормативни актове и отразява основните резултати. Написан е стегнато и подредено, като има самостоятелна стойност като синтез на основните положения на дисертацията на много добро научно ниво.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват принос в науката и отговарят на** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Спас Ангелов Ташев притежава теоретични знания и професионални умения. Притежава качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от дисертационния труд, автореферата, постигнатите резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'** на Спас Ангелов Ташев по „статистика и демография“.

19.12. 2014 г.

Представил становището:

Проф. д-р Веселин Хр. Цанков